

Fortællingen om Hans Andreas Munck og Ingeborg Christiane Munck af Kirsten Munck

Hans Andreas Munck (1738-1789) og Ingeborg Christiane Munck f. Hee (1739-1799) mødte hinanden i Gehrdt de Lichtenbergs palæ i Horsens sidst i 1760'erne. Han var kammertjener på Serridslevgård, hvor de Lichtenbergs datter Elisabeth Cathrine (1743-1807) og svigersøn, officeren Frederik Ludvig Christian Beenfeldt (1741-1801) havde bolig, hun var kammerpige for de Lichtenbergs frue samtidig med, at hun stod for husholdningen i palæet. De havde meget forskellig baggrund. Hans Andreas Munck var vokset op i et soldatermiljø og Ingeborg Christiane Hee var ud af en præsteslægt. Der gik ikke lang tid, før de giftede sig og i nærheden af hans barndomsby, Fredericia, slog de sig ned på Ødstedgård som forpagterpar. Senere blev de selvstændige avlsbrugere i Fredericia, inden de til sidst endte med at åbne en gæstgivergård i byens mest befærdede kvarter. Grundlaget for deres fælles tilværelse var hans administrative evner og sans for økonomi i kombination med den indsigt og oplæring hun havde med sig fra herskabshjemmet i Horsens. De efterlod sig tre børn, en datter og to sønner, der begge valgte præstekaldet.

Indledning

Hans Andreas Munck – herefter Hans Munck – født i Fredericia – er oldefar til min oldefar Frederik Vilhelm Munck (1833-1913), sognepræst ved Herlufsholm Kirke fra 1875 til 1906.¹

Når man går tilbage i slægten, reflekterer man over, om der er særlige slægtsegenskaber, der har sat sit præg på de efterfølgende generationer: hvilke livsgerninger valgte efterkommere, og er der genkendelige karaktertræk i slægten? Breve vil altid være den bedste kilde. I Munckfamilien er de ældste bevarede skriftlige kilder breve efter Hans Muncks svigerdatter, Henriette Stampe Fabricius (1778-1863), gift med Gerhard Munck (1773-1834), sognepræst i Hammelev-Enslev på Djursland. I disse breve lyser en omsorg og kærlighed til slægten, og i særdeleshed til barnebarnet Frederik Vilhelm Munck, der som ganske lille mistede sin far og blev enebarn. Tydeligt er også hendes sociale indignation, når det gælder hærens hvervede soldater:

“at Du og Henrik², mine ældste Børnebørn – nyelig, som vordende Militair blev indskrevet i Rulleme – rystede mig virkelig noget.....

og dog. Kan man ikke sige at dette Lov Bud er uretfærdig thi hvorfor skal Bonden ene være den som skal forsvare de andres Arne.”³

Til alt held har både Hans Munck og hans hustru Ingeborg Christiane Munck (herefter kaldt Christiane) efterladt sig spor i kirkebøger, folketællinger, borgerskabsprotokoller, realregistre, skøde- og panteprotokoller, skifte-protokoller og brandtaksationsforretninger samt indkomne breve til Fredericia Rådstue.

Henriette Munck 1778-1863 født Stampe Fabricius ~ med Gerhard Munck 1773-1834. Privateje.

Fortællingen om Hans Munck og Christiane Munck er blevet til på baggrund af det indblik, arkiverne giver os: Hans Munck som forpagter af Ødstedgård, som opkøber af jord og huse i Fredericia, som avlsbruger og gæstgiver, samt om Christiane Hees slægtsbaggrund og hendes virke hos herskabet de Lichtenberg i Horsens.

Trods arkivernes formelle kancellisprog er det ved indblik i Hans Muncks dispositioner gennem årene i Fredericia muligt at få en forståelse af hans karakter og virke. Det er tydeligt, at han var initiativrig og ikke veg tilbage for at låne penge, når han havde brug for at investere.⁴ Han giver indtryk af selvtillid og tingene lykkes for ham:

Da Hans Munck i 1784 for 800 rigsdaler solgte sin gård i Kongensgade, som han 8 år forinden havde erhvervet for 280 rigsdaler, havde han forbedret huset i betragtelig grad.

I stedet for den ene bilæggerovn var det nu udstyret med 3 jernkakkellovne, og derudover havde Hans Munck opført et tobakshus i otte fag på gårdspladsen. Tobakshuset tjente til at tørre bladene fra den forholdsvis nye avlsplante på de nærliggende marker, tobakken, som byens huguenotter havde gjort til deres levevej.⁵

Hans Munck

Hans Munck blev den 8. oktober 1738 døbt i Trinitatis Kirke, danske sogn⁶, i Fredericia:

“Hans Jacobsens Søn kaldet Hans Andersen Frembaaret af Jörgen Thomsens hustru. Fadderne vare: Johan Peder Schröder, Johan Christian Wiborg, Nils Höls hustr: Friderich Jonsens hustrue”.⁷

Fæstningen og købstaden Fredericia, oprindeligt kaldt Frederiksodde – blev grundlagt den 15. december 1650 som en garnison omgivet af volde, og på det yderste af odden var der opført et kastel. Stedet var valgt for sin strategiske placering. Det var under Frederik 3. planen, at byen skulle være landets hovedstad, og for at tiltrække borgere udstedte kongen særlige privilegier, der blandt andet gav skattefrihed, toldfrihed og en byggegrund stillet frit til eje med den klausul, at den skulle være bebygget inden en bestemt tidsfrist. Bymarken blev delt i lodder, hvoraf en del blev fordelt til de nye gårde i fæstningen. Senere blev hver byggegrund i byen udstyret med agerjord. At byen aldrig fik den betydning, som var forudset, skyldtes flere årsager, men først og fremmest at der ikke blev bygget en havn, som kunne skabe handel af større omfang.

Senere udvidede Christian 5. privilegierne og indførte religionsfrihed og asylret. Asylretten – oprindeligt på 10 år – blev snart forlænget og først ophævet i begyndelsen af 1800-tallet. Det var et tegn på, hvor vanskeligt det var at få byen befolket og genopbygget efter svenskernes hærgen i årene 1657-1659, hvor fæstningen blev indtaget, og byen under svenskernes fortsatte besættelse led stor overlast. Asylretten betød, at kriminelle og gældseftersøgte kunne søge tilflugt bag byens volde uden lovens indblanding. Religionsfriheden gav adgang for katolikker, jøder og huguenotter, og Hans Munck voksede op i en by, der var anderledes og farverig. Ikke kun på grund af sine indbyggere med deres forskellige kulturelle baggrund og sprog, men især på grund af garnisonens tilstedeværelse. I byens gader var der altid soldater i deres farvestrålende uniformer. Fra større enheder i perioder til nogle få kompagnier alt efter nødvendigheden af beredskab. Da garnisonen i

1763 blev nedlagt og fik status af en fæstning af 4. rang, stod Jyske Dragonregiment for bevogtningen af Hovedvagten, så soldater var der stadig.

Fredericia fæstning og by ca. 1665 ved Gottfried Hoffmann. Rigsarkivet. Kort- og Tegningssamlingen.

Første gang vi møder Hans Munck som voksen, 26 år gammel, er i 1764, hvor han stod fadder i Sct. Michaelis kirke for en søn af dragon Peter Stender.⁸ Det ser ud til, at han var i militært selskab. Ingen af de tilstedeværende faddere er dog nævnt ved titler. Men siden han selv er konfirmeret i Garnisonskirken, Sct. Michaelis kirke, også kaldet tyske kirke, har der i hans familie med stor sandsynlighed været en tilknytning til Garnisonen.⁹ Dette antyder oldebarnet Frederik Vilhelm Munck i sin selvbiografi udgivet i 1922. Her fortæller han på første side om sin far, Hans Bryggemann Munck (1805-1835), vinhandler i København, som uforfærdet sejlede ud til en engelsk flåde, der i 1827 lagde til på Rheden, og bagefter kom hjem med en stor ordre til den forfærdede kompagnon, der udbrød, at de jo kun havde en tiendedel af varerne på lager:

“Dette generede ikke min Fader, som vistnok var en dygtig Handelsmand, ligesom han har haft noget militært Blod i sine Aarer, som er gaaet i Arv til mig.”¹⁰

Fem år senere i 1769 optrådte Hans Munck atter som fadder i Sct. Michaelis kirke. Denne gang var det for en datter af Rasmus Stadte, tjener hos Hr. General von Lüttichau.

“D. 19. Maj blev Rasmus Stadtes : Tiener hos Hl. Gener. von Lýtichow : hands Barn Döbt og Kaldet Cathrina Diedricha Til Daaben Baaren af Jomfr. Birgitha Bull som tiene Hr. Major v. Beenfeldt. Fadre: Monsr. Jochum Fridrich Schmidt Kok ved Hr. Genr. Lýtichou, Hans Munck Löber ved Hr. Major Beenfeldt, Ole Jæger ved Hr. Greve af Schülenburg, Cathrina er Joh: Christopher Skomagars Datter og Cidcel er Mads Jepsens Datter.”¹¹

At omtrent alle her i kredsen fremstod med titler, fortæller, at det var noget særligt at være herskabstjener, og at kredsen sandsynligvis var snæver. Selv kokken er nævnt.

Forbindelsen mellem Hans Munck og Beenfeldt kunne meget vel være opstået i Garnisonen.

Major Frederik Ludvig Christian Beenfeldt var ikke hvem som helst. Som Officer var han knyttet til Jydske Dragonregiment og udnævntes efterhaanden til Oberstløjtnant og Kammerherre. Han var født paa godset Lammehave på Fyn og Brodersøn af Fredericias tidligere Præsident Christoffer Poul Beenfeldt.

I 1765 ægtede han Elisabeth Cathrine de Lichtenberg, datter af Jyllands matador, storkøbmand, storfabrikant og godsejer Gerhard de Lichtenberg (1697-1764) i Horsens, der året før var afgang ved døden. Blandt de mange herregårde, Lichtenberg havde erhvervet på egnen som investering, var Serridslevgård købt med det formål at beholde den i slægten. Gården lå ikke langt fra Horsens, hvor de Lichtenberg havde sin forretning, og ikke mindst var beliggenheden noget særligt. Med sin landskabelige placering ligger den højt oppe på en brink med blik fra havesalen ud over ådalen. Til gården tilføjede han ny kapital og udvidede jordtilliggendet med mere end 100 tdr. hartkorn. På tilsvarende vis gennemførte han en række forbedringer på selve bygningen, og sidefløjene på den nuværende hovedbygning er hans fortjeneste. Gården overtog Beenfeldt i 1768.

Her på Serridslevgård udfoldede Hans Munck sig i sin stilling som løber. Den bestod i at stå bag på kareten eller sidde foran med kusken, at springe af vognen undervejs, hvis herskabet havde brug for assistance. Budbringer var også en del af det mangesidige arbejde. Og ikke mindst har der ofte

Serridslevgård ved Horsens. 1980.

været brug for ham som bud mellem Serridslevgård og familien i det Lichtenbergske palæ inde i Horsens.

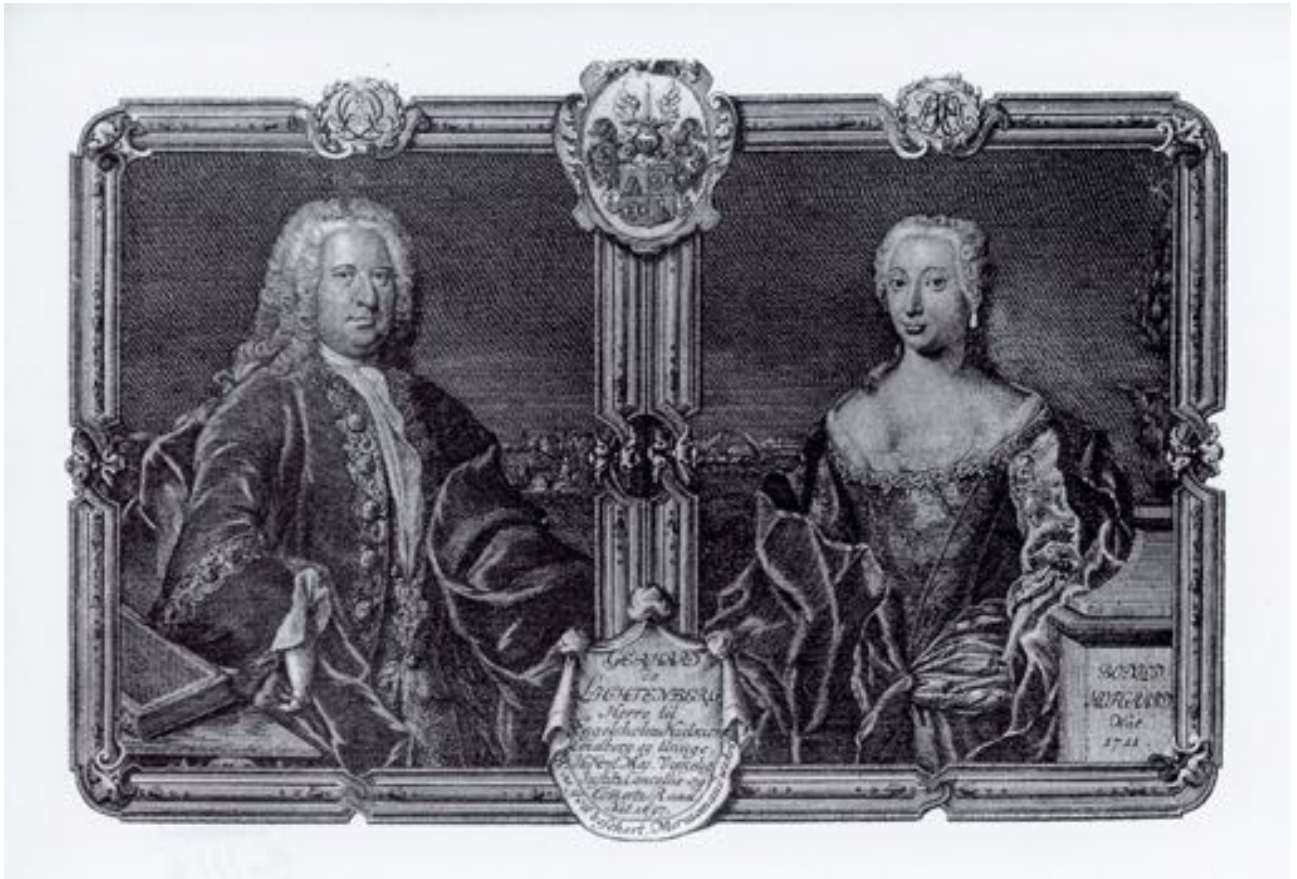
Inde i Horsens havde de Lichtenberg bygget sig et smukt byhus, et lille palæ, der lå midt i byen - og som stadig ligger der den dag i dag som Jørgensens Hotel.

Takket være Folketællingen 1769 fra Horsens, finder vi i huset Ingeborg Christiane Hee 31 år gammel, opført som Husholderske og Fruepige.

Christiane Hee var født den 18. oktober 1739 på halvøen Thyholm i Limfjorden i Sønderbjerg sogn¹², hvor hendes far, Knud Christensen Hee (1707-1774), var degn. Hendes farfar, Thomas Jensen Hee (1669-1729), var sognepræst sammesteds og gift med forgængeren, sognepræst Knud Nielsen Schyttes (1643-1705) datter. Hendes farbror, matematikeren Christen Hee (1712-1782), var professor ved Københavns Universitet og medlem af Videnskabernes Selskab. Hun var det tredje ældste af 10 børn.

Ingeborg Hee mistede sin mor som 12 årig i 1752. Året efter flyttede hendes far til Nykøbing Mors, hvor han fik stilling som forvalter. Senere blev han udnævnt til prokurator med kongelig bevilling for alle under- og overretter i Jylland.¹³

Christiane Hee var langt hjemmefra. Hvordan forbindelsen er opstået mellem hjemstedet og Horsens er ikke klart. Efter hendes mors død var der gået 17 år, inden hun atter dukkede op i Horsens. Der kunne være en forbindelse til Voer Klostermølle, Vorladegård syd for Mossø ved Skanderborg. Her døde hendes yngre søster i 1751.¹⁴

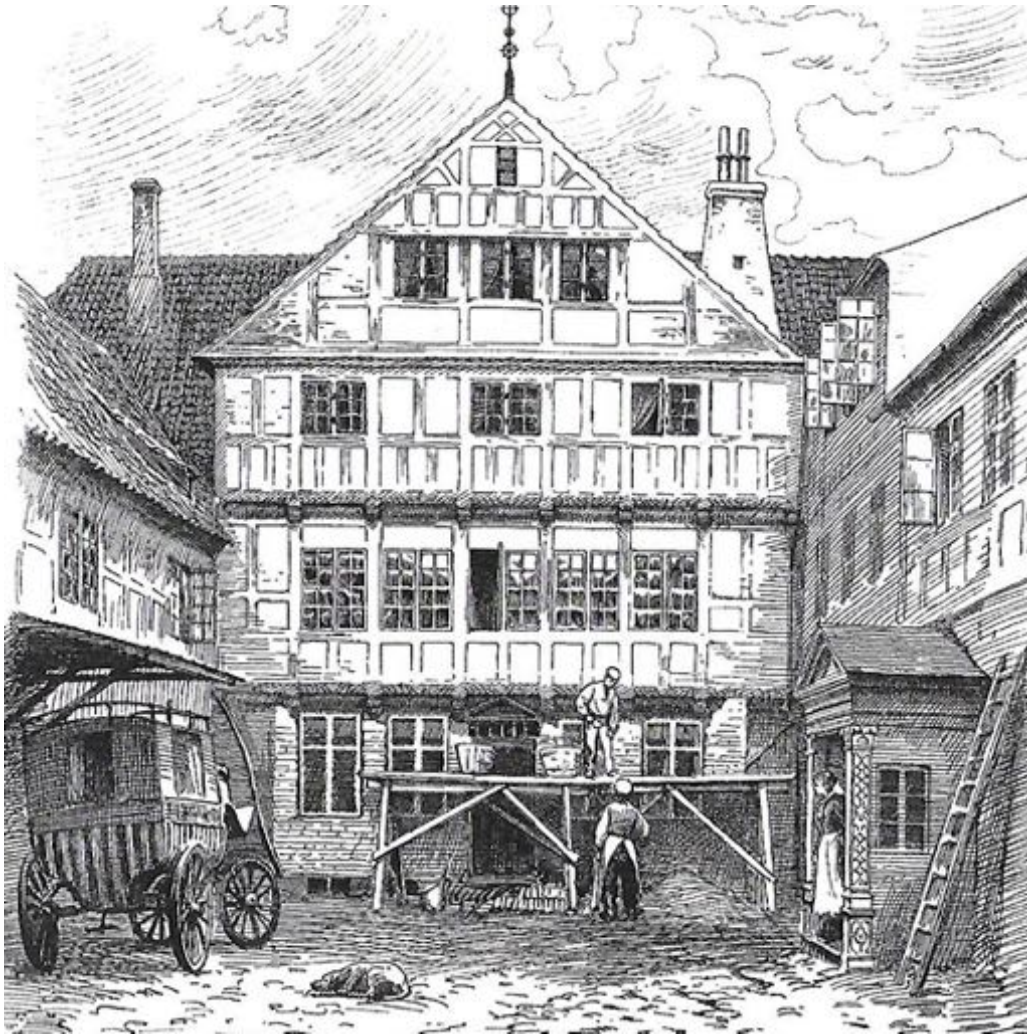

Gehrde de Lichtenberg og hustru Bodil Hofgaard 1744. Byarkivet Horsens.

Et godt bud på en herskabstjener i 1770'erne giver J. de Norvins:

“the valets de chambre in grand houses were still more or less like those whom our dramatists depicted in their comedies. Neither Molière nor Dancourt nor Marivaux completely invented the type, which is why characters of this kind drew so much applause. These valets de chambre thought of themselves as almost members of the family and enjoyed a kind of reciprocal familiarity, which in my days could still develop at times into blows of the cane, if their masters thought that they had passed the limits of respect. Like the characters in the comedies, they were intelligent, loyal and cheeky. They were chastised, and they were cherished. They all had to know how to cut hair, shave, read, write, and run fast. At the château of Brienne, where they were five of them, they also had to be outstanding at shooting, playing billiard and acting into the bargain. With these skills they provided a back-up to social life there which it was frequently necessary to make use of; for in those days it was not considered demeaning to get on such familiar terms.”¹⁶

Beenfeldt og Hans Munck har stået hinanden nær som herre og tjener. Der var gensidig sympati og i årene frem støttede Beenfeldt sin forhenværende tjener på alle måder. Det rakte ud over ægteparret Muncks levetid. Da Christiane Munck som den sidste døde i 1799, tog familien Beenfeldt deres ugifte datter på 21 år, Elisabeth Cathrine Munck, til sig på Serridslevgård som Selskabs Jomfrue.¹⁷

Baggården i de Lichtenbergs Palæ. Til venstre befinder sig køkkenfløjen. Facaden på gavlsiden bygges ud for at skaffe mere plads. Tegning af Peter Tom-Petersen. Nordisk Tidsskrift for Kunstindustri. 1897.

Hans og Christianes tilværelse som ægtepar

De første år af deres samliv tilbragte ægteparret på Ødstedgård ikke langt fra Fredericia. Hans Munck besad stillingen som forpagter. I skøde- og panteprotokollerne fra Fredericia omtales Hans Munck som forpagter eller forvalter af Ødstedgård. Munck var en kendt mand i Fredericia. Når han underskrev sig, var det med en fast og smuk formet håndskrift:

Hans Andreas Munck
(H.A.)

Fredericia 21. juni 1784. Skøder og Pant 1774-1793 (2). Opslag 232.

Ødstedgårds historie går tilbage til 1550. I 1668 indgik gården i ryttergodset¹⁸, og som en del af ryttergodset gik den i arv til generalmajor Jobst Gerhard v. Scholten indtil dennes død i 1786, hvorpå kronen solgte den på auktion. Scholten havde fra 1768 koncession på kgl. jagt i Bredstrup i 20 år, og mon ikke det for major Beenfeldt var en behagelig afveksling for de rutinemæssige militære pligter i Fredericia at deltage i jagt med en kollega, officer som han selv, og med hvem han kunne dele en godsejers daglige erfaringer. At de har kendt hinanden er nærliggende at tro og nærliggende også, at Beenfeldt var den, der anbefalede Scholten sin tjener Hans Munck. I ham har han set de administrative og menneskelige egenskaber, der skulle til for at bestride denne post. På Ødstedgård kom Hans og Christianes første barn, Gerhard, til verden den 10. oktober 1773. Den 1. december blev han døbt i Bredstrup kirke.¹⁹

Det var netop i Bredstrup by, at den svenske hær i 1600-tallet slog sig ned under belejringen af Fredericia.

Ødelæggelser og hærgen var en del af soldaternes liv. Gårdene blev brudt ned for at levere byggematerialer til skanser og og det er ikke utænkeligt, at kirkebøgerne blev brugt til optænding. I Bredstrup blev kirken renoveret, og der blev bygget en ny præstegård. Men hvordan det er gået til, at der heller ikke for 1700-tallets vedkommende findes kirkebøger i sognet, er der ikke svar på.

Ødstedgård. Eget foto.

På Ødstedgård var Hans Munck forpagter frem til 1776. Hvorfor han derefter valgte en anden levevej for sig og sin familie ved vi ikke, men læser man de notitser, der findes fra Nygaards hånd om von Scholten, så kunne noget tyde på, at Munck har haft med en arbejdsgiver at gøre, der havde høje tanker om sig selv.²⁰

Hans Munck besluttede sig for at slå sig ned i barndomsbyen Fredericia, der på dette tidspunkt tilsyneladende ikke havde det bedste ry. Læser man den rapport, som den nyudnævnte guvernør og kommandant i Fredericia, Conrad Vilhelm greve Ahlefeldt, gav i 1772, får man en dystre skildring af Fredericia:

“Staden er meget slet bebygget, og indvånerne kan formedelst armod intet anvende til at holde den i boebar stand. Jeg for min del kan ikke finde et hus at bo udi. Vel har jeg fået et, men deri er kuns een stue, hvor jeg må sove, spise og uddele parolen; jeg ser ej-heller endnu at kunne bekomme et andet.”²¹

Fredericia kan ikke have set så dystre ud, som det her er beskrevet, især ikke set i lyset af Hans de Hoffmans store indsats for byen.²² Igennem sine 13 år som præsident for Fredericia fra 1760 til han i 1773 blev udnævnt til amtmand for Koldinghus Amt, satte han ind med en række tiltag, som forbedrede Fredericia med nye offentlige bygninger som rådhus og en grundmuret skole med kakkellovn. For egne midler tilbagekøbte han i 1765 på auktion Trelde, Stoustrup og Bredstrup kobler, og tilføjede dermed store arealer agerjord, som byen tidligere havde måttet afgive til ryttergodset. Som den flittige og dygtige embedsmand han var, stod der stor respekt om ham.

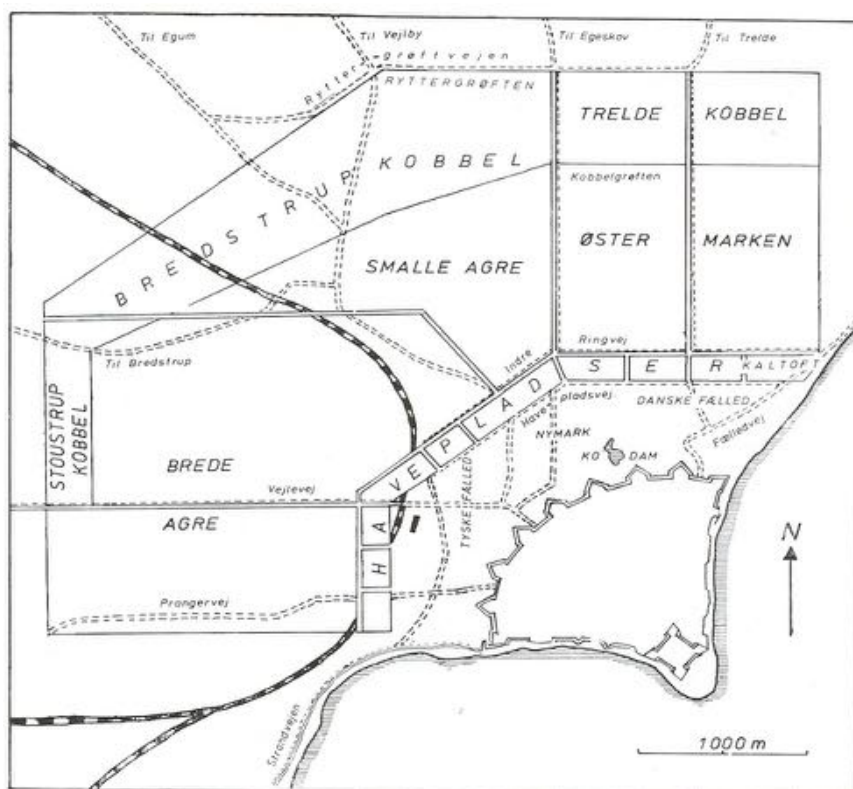
I 1774 købte Hans Munck to jordlodder, N° 26 og N° 73 på den vestre bymark, der hver var delt op i brede og smalle agre. Det var nu muligt at købe jord fra de tilflyttere, der ikke udnyttede den agerjord, de oprindeligt havde fået tildelt sammen med bygrunden.

Og få år efter købte han gården i Kongensgade nr. 93, hvor han i 1776 flyttede ind med sin hustru og sin førstefødte søn Gerhard. Gården bestod af et forhus på 10 fag af mur og egebinding. Derudover to tværhuse bag til på 9 og 8 fag, ligeledes af mur og egebinding.

Efter en voldsom epidemi med mund- og klovsyge og faldende kornpriser i århundredes første del, var der nu en stigende optimisme med bedre afsætningsmuligheder for landbrugsprodukter. Erhvervelsen af jordlodderne må være sket for opsparede penge. Den samlede pris for jorden var 950 rigsdaler. Anderledes forholdt det sig med købet af gården. Her tyede Munck året efter til Beenfeldt og lånte et beløb på 600 rigsdaler med prioritet i sine jordlodder. Lånet indfrie han i juni 1783.²³

Muncks dispositioner viser, at han i længere tid havde forberedt sig på at blive selvstændig og besluttet sig for en tilværelse som sin egen herre.

Familien faldt til og blev en del af bylivet. Det varede ikke længe før Hans Munck fik tilbudt det særlige hverv at indsamle Brandhjælp i danske sogn. I tyske sogn stod en Peder Madsen Amidsbøl for indsamlingen:

Fredericias markjorder som vist på byggekort fra 1665. De senere rytterkobler er indtegnet på kortet.
Lokalhistorisk Arkiv for Fredericia og Omegn.

“Til at indfordre samme Brand-Hielp, foreslaar vi underdanig hermed 2de Vederhæftige Borgere, nemblig: Hans Munck – i det Danske, og Peder Madsen Amidsbøl i det Tyske Sogn, som vi underdanigst bede, Deris Excellence dertil ville beskikke. Fridericiæ, den – 23d Junii 1778. –”²⁴

Og nogle år senere:

“Til at incassere bemelt^e 200 rd 1 mark 1 skilling hos Indvaanerne foreslaar vi underdanigst Jep Hielm og Hans Munck som dertil Vederhæftige og gode Borgere. Fredericia Raadstue den 22 May 1781.”²⁵

I huset i Kongensgade kom datteren Elisabeth Cathrine til verden i 1777 og fire år senere den yngste søn Frederik Ludvig Christian.²⁶

Navnene er bemærkelsesværdige. Sønnen er opkaldt efter Frederik Ludvig Christian Beenfeldt og datteren bærer navn efter Beenfeldts hustru Elisabeth Catharina de Lichtenberg.

At flytte ind til byen betød samtidig at lægge hus til indkvartering af soldater. Det var en bestemmelse der gik tilbage til den tid, hvor genopbygningen af fæstningsværkerne efter Svenskekrigene stod på.

I alle garnisonsbyer var det en borgerpligt at huse soldater. Barakker var oprindeligt opført i begyndelsen af 1660'erne, men af så ringe materiale, at de hurtigt forfaldt, hvorfor soldaterne derfor blev indkvarteret privat hos borgerne. På trods af klage til kongen over den hårde indkvarteringsbyrde i en by med så lille et antal husstande, endte det med uforrettet sag. Penge var der ikke til genopbygning af barakker, og derfor måtte indbyggerne slå sig til tåls med en ordning, der fortsatte helt op i 1900-tallet.

Nogle år efter familien var flyttet ind til byen, udsendte Indkvarteringskommissionen i 1777 en udregning for hvor meget hver husstand skulle betale i indkvarteringsskat.²⁷

Hans Munck stod for en udgift på 1 mark og 5 skilling månedlig. Hvor mange soldater, der var indkvarteret i huset i Kongensgade vides ikke.

I januar 1780 måtte Indkvarteringskommissionen foretage en ny beregning ud fra det indkvarterede 10. kompagni af det bornholmske infanteriregiment. Alt i alt beløb udgifterne sig til en sum af 2267 rd 3 mk og 11 sk, som nu skulle lignedes og pålægges stadens beboere:

“De for indeværende Aar udnævnte Taxeer- Borgere Srs. Peder Gade, Schach Willing, og Hans Munch af Danske Sogn, samt Srs Bertel Pedersen, Nicodemus Hansen og Arensborg, af det tydske Sogn, ville snarest muelig samles og lovforsvarlig ligne og lægge overmælte 2267rd 3mk 11sk, over Stadens samtlige Indvaanere, saaledes, at den halve Summa, lignedes paa enhver Indvaaners Grund Taxt, og den óvrige Deel paa enhver Næring, efter Grund- og Skillings Taxten, samt beregne den Summa enhver Indvaaners derefter tilkommer at svare maanedlig at erlægge. Fridericia Raadstue den 27. Janv. 1780.”

Kongensgade 30. Huset lå i byens fornemste gade, der førte op til den oprindelige Kongens Port.

I februar er ligningen klar:

“Saaledes have vi paa anførte Maade, ved beste Skiönsomhed og Samvittighed, forfattet omstaaende Inquarteringsligning; Hvilket med Hænders Underskrifter bekræfter stadfæster. Fridericia den 20. Febr. 1780.

Bertel Pedersen Arensborg Nicodemus Hansen Peder Gade H.A. Munck.”²⁸

Indquarterings Ligning 1780. Rigsarkivet.

For Hans Munck selv, boende i Kongensgade, endte udregningen med et beløb på 4 mk og 11sk at betale om måneden.

I 1783 ansøgte Hans Munck den 16. januar om borgerskab som avlsmænd og gæstgiver²⁹ og familiens tilværelse tog en ny retning. Måske havde de behov for at udvide deres eksistensgrundlag og købte derfor den store hjørnegård midt i byen på nordre side af Danmarksgade på hjørnet til Riddergade, som de indrettede til Gæstgivergård i 1784. Blandt gårdens tidligere ejere, var borgmester Hendrick Mølgath Richter, der havde solgt den videre til Henning Ulrich Nees,

forpagter på Wedellsborg på Fyn. Gården havde sidst tilhørt apoteker doktor Martin Ingwersen, der havde pligt til at huse tilrejsende.³⁰

Beliggenheden ikke langt fra Prinsens Port var bekvem for tilrejsende. Ved købet lånte ægteparret 500 rigsdaler af Ingwersen mod pant i gården.

Foruden doktor Ingwersens pant i huset, lånte Hans Munck yderligere 600 rigsdaler af Godsejerinde Conferentz-rådinde Juel til Hverringe på Fyn. Som kautionist for panteobligationen stillede Hans de Hoffman.³¹ Ud mod Danmarksgade var forhuset på 15 fag mur- og egebinding, derudover et tværhus på 16 fag mur- og fyhr binding, et sidehus til Riddergaden på 13 fag mur- og egebinding, et dito på 9 fag mur- og fyhr binding i to etager. I alt var ejendommen takseret til 1300 rigsdaler.³²

Efter byens delvise ødelæggelse i 1849, - under den første slesvigske krig, - blev på samme grund siden bygget Hotel Danmark. Hotellets størrelse giver en forestilling om, hvordan det oprindelige gæstgiveri har set ud. Christiane Munck tog et stort hus i besiddelse med overnattende gæster, der forventede et veltilberedt måltid, og her har hun fået mulighed for at udnytte sine kundskaber fra årene hos de Lichtenbergs.

Til gården hørte to solide vogne, en postvogn og en arbejdsvogn. I stalden stod opstaldet to sorte heste. Som medlem af vognlauget var det en pligt at stille vogn til rådighed, når tilrejsende havde behov for videre kørsel.

Det var tilfældet i juli 1785, hvor magistraten beordrede 25 borgere at stille vogne klar for at befordre arveprins Frederik og arveprinsesse Sophie Frederikke af Mecklenburg-Schwerin fra Snoghøj til Kolding. Hans Munck var en af de mange, som havde det hverv at transportere udstyr og bagage fra Fyn videre sydpå for det kongelige par.

Vognmandslaugene i købstæderne var nøje reguleret, men det har åbenbart ikke været en særlig attraktiv foreteelse viser det sig året efter, hvor vognlauget tydeligvis ikke fungerer tilfredsstillende.³³

I alt er der opregnet 70 medlemmer af lauget, herunder optræder også Hans Munck som den sidste på listen.

Da det kneb for magistraten at få borgerne til at køre for tilrejsende, foreslog byen, at heste skulle have fri græsning "eller og i Rede Pænge Sted."³⁴

Normalt skulle borgerne betale for græsning af deres heste og kvæg under sommerens tre måneder på Stoustrup Kobbøl. Således var den oprindelige udgift for Hans Munck 2 rigsdaler for en hest.

Hans Munck var en driftig mand. Ikke alene havde ægteparret erhvervet den store hjørnegård i Danmarksgade, der tillige med avlsgård fungerede som gæstgivergård. To år senere slog Hans Munck sig sammen med en nabo, Marcus Koppel, og købte på auktion et mindre hus i Sundevedsgade ikke langt fra Danmarksgade. Huset, kaldet en barak, indeholdt tre boliger hver udstyret med en bilæggerovn. Rundt i byen fandtes der mindre barakker opført af bemidlede borgere til indkvartering af soldater.³⁵

Hans Munck blev ikke gammel. Han døde i 1789 kun 50 år gammel.³⁶ Christiane Munck sad i uskiftet bo og blev livet ud i gæstgivergården.³⁷

Hjørnet af Gothersgade ud mod Danmarksgade, hvor Hotel Danmark ligger år 1900.
Lokalhistorisk Arkiv for Fredericia og Omegn.

Nordøsthjørnet af Danmarksgade og Riddergade 1930.
Lokalhistorisk Arkiv for Fredericia og Omegn.

Billederne giver en forestilling om den oprindelige gæstgivergård.

Quarteer-Lister for årene 1790-1793³⁸ fortæller, at indkvarteringen i Sundeved barakken blev udnyttet, og gang på gang optræder Madame Muncken og Marcus Koppel sammen på listerne. Under Indkvarterings Navn på listen er der i 1793 indført 9 navne med titler: to corporaler og syv musqueterer i oktober måned. Værterne modtog kvarterpenge månedligt alt efter de indkvarteredes militære rang. En bestemmelse fra 1764 fastsatte den årlige godtgørelse for en regimentchef, der hørte til den øverste rangklasse, til 60 Rdl. En løjtnant i laveste rangklasse stod derimod til 24 Rdl. For menige soldater har fortjenesten ikke været stor.³⁹

Selve gæstgivergårdens stuehus var indrettet med en forstue, en stor stue med langbord og yderligere 3 mindre stuer. Som 1700-tals moden foreskrev var der et spejl i den store stue og i hjørnestuen stod et fuglebur med to fugle. Til overnattende gæster var der fire kamre.

Ser man ind i gæstgivergårdens køkken, spisekammer og fadebur stod der stabler af tallerkener, dybe og flade, af stentøj og tin og fade i store mængder. Der har været travlhed, når stegespydet drejede rundt i det åbne ildsted og varme retter blev bragt ind til langbordet. Foruden to tjenestepiger havde Christiane Munck en pige i oplæring mod betaling. Og på loftet fandtes et tjenerkammer.

Det var et køkken med et alsidigt repertoire. Det fortæller det store udvalg om: Gryder og kedler i større antal og forskellige knive og tagting. En huggeblok hørte også til i køkkenet, og naturligvis blev der brygget øl i Bryghuset, hvor også destillationsapparatet havde sin plads. Tærtepande, vaffeljern og æbleskivepande, for ikke at tale om Is- og buddingforme fuldendte køkkenets udstyr. Dertil kom syltekrukker, kar til saltning og et dejtrug. Og hvad der ikke kunne undværes, var stager til lys. Når mørket faldt på i køkkenet, stod der tændte lys overalt.

Og Christiane Munck klarede sig godt gennem årene. Lånet på de 500 rigsdaler, der stod tilbage som prioritet i huset, betalte hun ud i 1795.⁴⁰

Efter ti år som enke døde hun og blev begravet fra Trinitatis kirke den 26. marts 1799.⁴¹ Som ved sin mands begravelse ti år tidligere istemte også klokkerne fra Michaelis kirke.

Kun ganske få dage efter hendes død mødte skifteforvaltere med vidner op i hjemmet den 20. marts. At begge sønner var til stede må betyde, at familien har været klar over, at hun ikke havde langt igen. Ikke kun nåede Gerhard frem fra Katstrup. Også den yngste søn rejste hjem fra København, hvor han forberedte sig til artium:

“Ved forretningen var til stæde den afdödes 3de Börn og eneste arvinger, neml: en Sön, Hr: Gerhardt Munck, residerende Capellan til Katstrup og annekterede Menigheder, en Sön Friderick Munck noget over 17 aar gamel, og en Datter Elisabeth Cathrine Munck – ugiwt. – Efter disse Arvingers Paaviising blev registreret og Forseglet som fölger – Paa Skifte Rettens Tilspørgsel, om der var mere at registrere og forsegle, svarede Arvingerne: at foruden deres sal: Moders gang og lind Klæder som Sønnerne ønsker at Datteren maatte beholde, var der endnu 3de Dreiels Bord Duge og 13den ditto Servietter, samt i Kiælderen et Salttrug; Fremdeles spurgte Skifte Retten hvor den afdödes Papiirer og Skiöder befandtes? Den ældste Sön svarede at hans sal: Moder havde leveret ham dem i Forvaring, og hentede nogen Documenter som blev lagt i Klappen af det i Daglig Stuen, forseglede Skatol, som derpaa blev forseget, og Nöglerier af Skifte Retten tagen i forvaring;”⁴²

Den 29de april indfandt sig skifteforvalterne igen i boet efter den første foreløbige gennemgang og gav sig nu i kast med at vurdere hver enkelt genstand:

“Arvingerne var eenige om at det i det 3de Senge Kammer Registrede og Vurderede Sengested med gardiner, overlades den ældste Sön for vurderingen (15 rigsdaler med dyner og puder), som han altsaa kan bortflytte naar han vil –

.....Til slutning erindrede arvingerne at heri stervboet opholder sig en Pige ved Navn Anna Grunnet som har været indtinget hos den afdöde for at lære noget af huusholdningen, hvorfor hun til næste Snapsting skal betale 20rd.”⁴³

Bemærkningen om tilladelsen til mod betaling at udtage et sengested gør det klart, at indboet indgik som et fast inventar i salget af ejendommen. En opgørelse af den samlede indbovurdering beløber sig til 372 rigsdaler. Dog kunne man ikke forvente, at priserne ville nå vurderingen ved en auktion. Mange af genstandene havde præg af årenes slid.

Da boet efter Christiane Munck blev gjort op i april 1799, forelå der regnskab over såningen af skæpper på hver eneste jordlod.⁴⁴ Rug og byg var de dominerende kornsorter. Af mindre omfang var der sået hvede og havre, lidt ærter, vikker og kløver og et stykke jord var udlejet til tobaksplantning. Karlen Jens, der havde stået for agerbruget, havde ifølge boopgørelsen 20 rigsdaler til gode.

I maj måned begyndte auktionerne – i alt 4 – over ejendomme og jordlodder og sluttede den 27. juni 1799.

Det var afgørende for arvingerne, at prisen på ejendommen nåede et godt resultat. Den, der var med til at byde prisen op, var Gerhard Munck. Marcus Koppel fulgte tæt op. Man må spørge sig selv, om det var aftalt spil. Da budet var nået op på 1620 satte Gerhard ind med sit første bud på 1650

rigsdaler. Han sluttede som næstsidste byder på 1790 rigsdaler. Gården nåede prisen på 1800 rigsdaler. Køberen var en hr. Controlleur Bergmann. Hvad de to jordlodder angik, måtte der en fjerde auktion til, før arvingerne godtog prisen. Jordlodderne blev i alt solgt for 1460 rigsdaler.⁴⁵

Hans og Christiane

Hans og Christiane mødte hinanden i et herskabsmiljø. Begge hørte de til tyendeklassen, men deres baggrund var vidt forskellig. Hans Munck stammede sandsynligvis fra et soldatermiljø, hun derimod fra en akademikerfamilie. Hendes indflydelse har givet været den, der bestemte sønnerne for præstestanden. Det var også hende, der forberedte sønnerne til latinskolen. Sikkert har hun også undervist sin datter. Selv beherskede hun læsning, skrivning og havde indsigt i den kristne grundlære fra sin opvækst i degnehjemmet. Hendes yngste søn, Frederik Ludvig Christian, skriver smukt om hende i sit petitum til det teologiske fakultet i 1804:⁴⁶

“Efter at jeg i det mødrene hjem havde modtaget den første undervisning i religion og læsning og skrivning, stræbte den højtelskede Anna Hee til det højere, som hun åndeligt var indstillet på, og overgav mig til omsorgen hos den højt ærværdige doktor philologus Jørgensen, under hvis auspicer jeg flittigt lærte, således at jeg efter artium eksamen, som jeg bestod i København med ros i året 1799, blev indskrevet i de akademiske borgeres tal.”⁴⁷

I de mere privilegerede hjem og hvor der var råd, lod man børnene undervise hjemme eller i andet privat regi, for derpå at sætte dem i latinskole, når de var modne til det.

De to sønner – begge teologer – begyndte deres præstegering i henholdsvis 1799 og 1811 som residerende sognekapellaner i Kattrup kirke med annexsognene Ørridslev og Tolstrup.⁴⁸

Hvad der videre hændte datteren har det ikke på nuværende tidspunkt været muligt at opklare. Den sidste oplysning om hende er fra folketællingen 1801, hvor hun opholder sig på Serridslevgård som Selskabs Jomfrue.

Gerhard og Henriette

Gerhard Munck var en præst af den rationelle type, praktisk anlagt, en af mange samtidige præster, der vaccinerede deres sognebørn mod kopper.⁴⁹ I familien fortælles det, at han gik på jagt med Steen Steensen Blicher. At Blicher har kendt præstegården i Hammelev tyder hans fortælling 'Fåwal, Hammeløw' på. Alle Gerhard og Henriette Muncks børn valgte en praktisk levevej.

Aalborg, den 27e Januarii 1856 skrev Henriette Munck brev til sit barnebarn Frederik Vilhelm Munck, eneste efterkommer af Hans Brýggemann Munck:

“men vi vide jo ikke hvorfor vi skal være her, naar vi maa føle, at Kraften til at

virke, med hvert aar bliver svagere, men det veed Han, der styrer alt viseligen – og dette bør beroelige, naar mismod imellem vil indfinde sig. – Du maa derfor ikke troe mig utaknemmelig for det meget gode der er tildeelt min Alderdoms dage. mange Sorger, der fordum trykkede haardt ere nu lettede, og den der først virkede til at løfte den Steen fra Forældrenes Hjerter – var Din elskelige Fader – thi en bædre, og mere opofrende Són, end han var, kan ikke tænkes – og Velsignelsen derfor, haaber ieg, kommer hans eneste Barn tilgode. han selv nød kun kort glæden deraf men det er sikkerligen vurderet der, hvor alt vejes paa Rætfærdighedens vægtskaal, det er derfor ikke underligt, om det fryder mig – at denne ómme Kjærlighed, synes at være en arv, gaet over fra Faderen, til Sónnen.”

Hans Bryggemann Munck 1805-1835, vinhandler i København og næstældste søn af Gerhard Munck 1773-1834, var opkaldt efter sin farfar Hans Andreas Munck og ~ med Christiane Frederikke Louise Tolstrup 1814-1910. Privateje.

Gerhard og Henriette Munck havde økonomiske sorger. Der var mange børn at forsørge – i alt 12 – hvoraf de 7 fik efterkommere. Om det skyldtes jordens bonitet eller manglende indsigt i gårddrift, ved vi ikke. Deres søn Hans kom dem til hjælp. Han forstod deres bekymringer og havde midlerne til at hjælpe dem.

Gennem slægten går der en særlig ledetråd fra Gerhard Muncks hustru, Henriette Munck, som havde blik for og medfølelse med samfundets udsatte. Hendes barnebarn præsten Frederik Vilhelm Munck, lærte om livets barske sider, da han i 1867 som kateket ved Vor Frelzers kirke på Christianshavn blev medlem af Kommissionen 'Christianshavns Understøttelsesforening' og udgav et lille skrift om fattigdommen på Christianshavn, og hvordan den bedst kunne afhjælpes. Året efter beskrev han fattigdommen i København.⁵⁰

I 1869 blev han udnævnt til fængselspræst ved Mands- og Kvindefængslet på Christianshavn. Her var hans virke indtil 1875, hvor han forlod København for at blive sognepræst ved Herlufsholm kirke.

Ude på landet mødte der ham en helt anden opgave, nemlig den at samle og opbygge de allerede eksisterende sygekasser i Sjælland, og i den anledning udgav han for egen regning 'Om Sygekasser paa Landet' i 1884.⁵¹ Det blev ved siden af præstegerningen hans alt opslugende opgave at formidle og bringe forståelse for sygekassens betydning for derved at forbedre de fattige og mindrebemidlede kår.

En søn Johannes Munck (1867-1919), der begyndte sin præstegerning som fængselspræst i Vridsløselille, erfarede, hvordan de indsatte efter løsladelse gang på gang vendte tilbage til fængslet. Det gav ham den idé at oprette et hjem for hjemløse og mennesker i nød, og ved en donation fra en ven af familien, købte han en lille herregård, Møltrup ved Vildbjerg⁵², som han indrettede med en værelsesfløj, hvor hver beboer havde sit private værelse. Optagelseshjemmet eksisterer den dag i dag.

Som et sidste skud på stammen har et tipoldebarn af Frederik Vilhelm Munck, Susanne Munck, modtaget Menneskerettighedsprisen i 2020 for sit engagement og sin kamp for retssikkerhed i familiers trivsel.⁵³

NOTER

NOTE 1. Frederik Vilhelm Munck (1833-1913). Hans ældste søn, Frederik Ferdinand Munck (1861-1945), provst i Ordrup, udgav sin fars erindringer: Fængselspræsten. Pastor Vilhelm Muncks Optegnelser, Kbh. 1922.

NOTE 2. Henrik : Henrik Stampe Valeur (1832-1880) Cand.polyt. Bryggeriejer i Aalborg (Urban). I andet ægteskab ejer af herregaarden Nørre Vosborg.

NOTE 3. Brev sendt fra Postgaarden i Sønder Tranders den 4de April 1848. Her boede Henriette Munck f. Stampe Fabricius (1778-1863) i nogle år som enke hos sin svigersøn Christian Verner Valeur (1801-1850) og datteren Elisabeth Cathrine Valeur f. Munck (1809-1857). Med afskaffelsen af stavnsbåndet i 1788 overgik udskrivelsen af soldater til et statsligt sessionsvæsen. Stavnsbåndets ophævelse havde stor symbolsk betydning som udtryk for bøndernes frigørelse fra godsejerne. Soldatpligten påhvilede dog stadig kun bønderne, og de mere velhavende blandt dem kunne købe sig fri. Hæren bestod derfor overvejende af husmænd. I 1849 blev der indført almindelig værnepligt for næsten alle unge mænd født efter 1826.

NOTE 4. At låne privat var den gængse måde at skaffe sig liquider på. I København fandtes Kurantbanken, der i 1700-tallet havde retten til at udstede sedler og udlånte midler til større foretagender herunder også til kongehuset.

NOTE 5. Fridericia Skøder og Pant 1774-1793 (2) 4. juni 1784. Indført i protokol 16. juni 1788 opslag 367. Salg af gården i Kongensgade.

NOTE 6. Fra købstadens grundlæggelse var det planlagt at dele byen i to sogne, et dansk, Trinitatis, og et tysk, Sct. Michaelis, bestemt for byens tysktalende menighed. Garnisonen bestod i overvejende grad af tyske hvervede soldater, derudover danske og nordmænd, franskmænd, italienere og polakker. En mindre del af soldaterne talte udskrevne danske bønder.

NOTE 7. Fridericia Trinitatis Sogn med Ullerup Landsogn Enesteministerialbog 1685-1805 Døb. 10. oktober 1738 opslag 92. Munck navnet er ikke anført. Det er ikke ualmindeligt, at slægtsnavnet var udeladt. Associationen til dåbsindførelsen i Trinitatis Kirkebog findes hos Nygård under: "*Munck, Hans Andreas, dbt. 8/10 1839 [fejl for 1738] i Fridericia (søn af Hans Jakobsen) begr. 3/3 1789 i Fridericia. x Ingeborg Kristensdtr. Hee. Han var forpagt. for Ødstedg. og eft. c. 1775 gæstgiver i Fridericia.*" Af Nygårds tre sedler om Hans Andreas Munck er denne den mest informative. På den ene seddel er Munck stavet med et -ch. Det er ikke usædvanligt, at slægtsnavnet Munck i 1700-tallet skrives på flere måder.

I dåbsindførelse 1781 i Trinitatis Sogn af sønnen Friderich Ludvig Christian står der Hans Andersen Munch. opslag 146.

NOTE 8. Fridericia Sct. Michaelis Sogn Enesteministerialbog 1764-1815 Døb. 24 Juny 1764 opslag 6.

NOTE 9. Fridericia Sct. Michaelis Sogn Enesteministerialbog 1708-1770 Konfirmation. August 1754 opslag 256.

De konfirmerede er indskrevet efter faderens placering i den militære rangorden eller efter den civile stilling. Derefter følger: *en soldater søn* og et navn, og neden under står der en streg ud for hvert af de følgende 14 drengenavne (den tiende er Hans Andres Munch). Stregen skal givet opfattes som et anførselstegn.

NOTE 10. Fængselspræsten Pastor Vilhelm Muncks Optegnelser, side 1, Kjøbenhavn 1922.

NOTE 11. Fridericia Sct. Michaelis Sogn Enesteministerialbog 1764-1815 Døb. 19. Maj 1769 opslag 27. Under general-major Lüttichaus tid som regimentschef i Fridericia fra 1765 stod der en særlig glans om regimentet. (Erik Housted, Fridericia Fæstnings Historie, Bd. 2, side 102-104).

NOTE 12. Sønderbjerg Sogn Enesteministerialbog 1705-1774 Døb. *Ingeborre Christiana. 16. Decembris 1739* opslag 35.

NOTE 13. Oplysninger om hendes far Knud Kristensen Hee stammer fra Nygaards Sedler.

NOTE 14. Skanderborg Amt, Tyrsting Herred, Vorladegård Sogn Enesteministerialbog 1744-1813 Begravede. 1751 "*D. 21. Julij blef Dorthæa Birgitte fra Sønberg paa Thyholm forinden sin christne Mama, tilforn blev syg paa Kloster Mølle, og dóde, der begravet, hendes alder paae 9 aar 8 maaneder 1 uge paa 6. dagen.*" Opslag 82.

NOTE 15. Horsens Vor Frelsers Sogn Enesteministerialbog 1743-1786 Copulationer opslag 277. Horsens Kloster Sogn blev i 1904 udskilt fra Vor Frelsers Sogn.

NOTE 16. Mark Girouard, Life in the French Country House, London 2000, side 254-55, note 20: Mémorial de J.de Norvins, side 116-117, (writing in the context of the château of Brienne), Paris 1896-7.

NOTE 17. Folketælling 1801 Nebel Sogn Serridslevgaard. *Elisabeth Cathrine Munck 23 ugift Selskabs Jomfrue.*

NOTE 18. Krongods, hvor et rytterregiment havde sit tilholdssted.

NOTE 19. Dåbsdatoen fundet i genealogy.fabricius-slaegt.dk. I Wibergs Præstehistorie: Gert Munck, f. Ølstedg. (fejl for Ødstedgd.).

NOTE 20. Nygård: "*i en vidtløftig og svulstig ansøgning søgte Scholten i 1760 om at blive kammerherre*". En person som måske ikke levede efter evne, når han i 1773 søgte om at optage et lån på 1000 rdlr. og det på trods af at han og hustruen havde fået tilstedt skattefrihed for gården i deres livstid. Og i andet notat fra Nygård fremgår det, at Scholten åbenbart ikke har overholdt sin forpligtelse om at stille kaution for sit lån, og derfor bliver afkrævet 300 rdlr., som skulle betales 11/6 1776. Hos Nygård findes der i alt 8 sedler med oplysninger om Jost Gerhard von Scholten 1723-1786.

NOTE 21. Erik Housted, Fridericia Fæstnings Historie Bind 2, side 97-98. Erik Housted kommenterer rapporten: "Det skinner tydeligt igennem, at Ahlefeldt var alt andet end tilfreds med sin forflyttelse. Han havde tidligere indtaget høje stillinger, bl.a. 1755-1763 som overkrigssekretær (svarende til krigsminister), og var dekoreret med både Elefant- og Dannebrogordenen."

NOTE 22. Hans de Hoffman (1713-1793) var godsejersøn og jurist af uddannelse. Efter studierejse blev han sekretær i General-Landets Økonomi- og Kommercekollegium. I 1745 stiftede han Det kongelige danske Selskab for Fædrelandets Historie. I Fredericia byggede han sit eget hus, der stadig ligger midt i byen på hjørnet af Vendersgade og Sjællandsgade med hans adelsskjold på facaden. Her blev han boende efter sin udnævnelse til amtmand for Kolding Hus Amt.

NOTE 23. Fredericia Skøder og Pant 1774-1793 (1) 16. december 1774. Indført i protokol 23. januar 1775 opslag 27. Køb af jordlod N° 26.

Fredericia Skøder og Pant 1774-1793 (1) 11. december 1774. Indført i protokol 23. januar 1775 opslag 27. Køb af jordlod N° 73

Fredericia Skøder og Pant 1774-1793 (1) 25. april 1776. Indført i protokol 24. juni 1776 opslag 77. Køb af gård i Kongensgade.

Fredericia Skøder og Pant 1774-1793 (2) 26. april 1777. Indført i protokol 7. april 1777 opslag 3. Hans Munck låner 600 Rigsdaler af Frederik Ludvig Christian Beenfeldt. Kvittering for tilbagebetaling 16. juni 1783.

NOTE 24. D-06 Fredericia Rådstue Eligerede Borgere (1743-1823) 261 Indsamling af Brand-Hielp 1778.

NOTE 25. D-06 Fredericia Rådstue Magistraten (1716-1867) 1779-1781 Indkomne Breve 111-112 2. bind: Indsamling af taxation ved Hans Munck i Danske Sogn maj 1781.

NOTE 26. Fredericia Trinitatis Sogn med Ullerup Landsogn Enesteministerialbog 1685-1805 Døb. 19. september 1777 opslag 142: "*Hans Münkes og Ingeborg Christensens Daather, navnl: Elisabeth Cathrine, fört til Daaben af Fröken Stagmeier, Jomfr: Mette Thomsen og Jfr: Martha Neuman, Monsr: Ludvig Bötcher, Monsr: Hans Buhl, Monsr: Hans Bruun.*" Fredericia Trinitatis Sogn med Ullerup Landsogn Enesteministerialbog (1685-1805) Døb. 15. september 1781 opslag 146: "*Hans Andersen Munch og Ingeborg Christens Sön navl: Friederich Ludvig Christian baaren af Jomf: Brundt f: Jomf: Hansen, Löitnant Dame, Löitnant von Hofman, Mos. Jörgen Tusing.*"

NOTE 27. D-06 Fredericia Rådstue Magistraten (1716-1867) 1776-1777 Indkomne Breve 109 2. bind: Indkvartering 1777. Skatten fastsattes ud fra grundtaksten på ejendomme og efter borgernes næring.

NOTE 28. Fredericia Rådstue, Indkvarteringskommissionen. Indkvarteringsregnskaber 422: 1780-1792. Fredericia Stads Indkvartering Ligning Pro Anno 1780.

NOTE 29. Fredericia Rådstue Magistraten Rådstuebog (1662-1852) 64 1774-1801 folio 78. Borgerskab.

NOTE 30. C.F. Møller, Nogle historiske Optegnelser om Fredericia i det 17de og 18de Aarhundrede, side 55.

NOTE 31. I sit andet ægteskab giftede de Hoffman sig 1770 med Marie Elisabeth Beenfeldt, søster til Frederik Ludvig Christian Beenfeldt samme år som Hans og Christiane Munck indgik ægteskab. Gennem Beenfeldt familien har han mødt og kendt Hans Munck personligt.

NOTE 32. Beskrivelsen af gården er fra Ribe Stiftamt: B-009 Brandtaksationsforretninger for Fredericia købstad (1771-1796) år 1790.

NOTE 33. D-06 Fredericia Rådstue Magistraten (1716-1867) 1785-1786 Indkomne Breve 115. Om befordring af det kongelige herskab. 1785

D-06 Fredericia Rådstue Eligerede Borgere (1743-1823) 261. Opfordring til Vognlauget februar 1786.

NOTE 34. D-06 Fredericia Rådstue Magistraten (1716-1867) 1787 Indkomne Breve 116. Om græsning af kvæg uden for Fredericia maj 1787.

NOTE 35. Fredericia Skøder og Pant 1774-1793 (2) 4. Julij 1786. Indført i protokol 11. february 1788 opslag 361. Køb af barak.

NOTE 36. Fredericia Trinitatis Sogn med Ullerup Landsogn Eneste Ministerialbog 1685-1805 Døde. 3. marts 1789 opslag 207. Under Sct. Michaelis Sogn Enesteministerialbog 1764-1814 Døde. opslag 275 står følgende: "*Nota: d. 3die Marti blev ringet ved Munkes Liigbegjængelse. Af Dansk Sogn.*" Det har ikke været muligt at få oplyst, om det var på bestilling af familien.

NOTE 37. Fredericia Byfoged Skifteprotokol 1774-1797 (2) Anno 1789 16. April opslag 149.

NOTE 38. Fredericia Rådstue Indkvarteringskommissionen (1718-1863) Indkvarteringslister fra 1725-1853 M-33437.

NOTE 39. Erik Housted, Til rigernes forsvar gavn og bedste, side 131.

NOTE 40. Fredericia Skøder og Pant 1774-1793 (2) 4. juni 1784. Indført i protokol 21 juni 1784 opslag 232.

NOTE 41. Fredericia Trinitatis Sogn med Ullerup Landsogn Eneste Ministerialbog 1685-1805 Døde. 26. marts 1799 opslag 209. Sct. Michaelis Sogn Døde. 1799 "*Den 26de Martii blev her ringet ved afgang. Mad^{me} Munkes Liigbegjængelse af Danske Sogn.*" opslag 290.

NOTE 42. B-072 Fredericia Byfoged. Skifteprotokol 1797-1810 (1) 166 opslag 81.

NOTE 43. B-072 Fredericia Byfoged. Skifteprotokol 1797-1810 (1) 166 opslag 84.

NOTE 44. Ordbog over det danske sprog, 1919. Skæppe brugt som flademaal (markmaal); egl. om et areal agerjord, hvori der kan saas en skæppe sædekorn.

NOTE 45. B-072 Fredericia Byfoged. (1690-1926) Auktionsprotokol 1795-1822 220 1799 Folio 124, 125 og 126.

NOTE 46. Københavns Universitet, Det Teologiske Fakultet: Teologisk embedseksamen. Reference VA XXI, s. 305 Petita (1790-1905). 3108-12 Maa – Münter 1795 og 1804.

NOTE 47. Min oversættelse fra latin. Simon Jørgensen, rektor for Latinskolen i Fredericia 1779-1806. Artium, der svarer til studentereksamen, blev aflagt i København.

NOTE 48. Voer Herred, Skanderborg Amt. De tre kirker, som ligger nordligt for Serridslevgård, var oprindeligt købt af Bodil Hofgaard, enke efter Gerhard de Lichtenberg, i 1765. Da Frederik Ludvig Christian Beenfeldt i 1768 fik overdraget Serridslevgård af Bodil Hofgaard, fulgte kirkerne med.

NOTE 49. Randers Amt, Hammelev Sogn. Kontraministerialbog 1814- 2002. Konfirmationer: Gerhard Munck noterer, hvem han har vaccineret mod kopper og hvornår, opslag 57 ff.

NOTE 50. Vilhelm Munck, Om de fattiges Vilkaar paa Christianshavn, Kjøbenhavn 1867.

Vilhelm Munck, Om fattigdommen i Kjøbenhavn, Kjøbenhavn 1868.

NOTE 51. Fr. Vilhelm Munck blev i 1887 formand for de forenede sjællandske Sygekasser og redaktør af 'Sygekassetidende' 1896-1906.

NOTE 52. Møltrup Optagelseshjem oprettet 1912: "*et hjem, ledet og levet i fri kristen ånd, hvor man frit kan komme og gå og blive*" i indledning af biskop Johs. W. Jacobsen s.7-8 i: Møltrup Optagelseshjem 1912-1987.

NOTE 53. Susanne Munck f. 1958, cand.mag. Kultur og formidling. Modtager af Menneskerettighedsprisen 2020 som stifter og formand for foreningen RIFT: Retssikkerhed i Familiers Trivsel sammen med foreningen DAV: De Anbragtes Vilkår.

BIBLIOGRAFI

Kilder

Privat arkiv: breve fra Henriette Munck f. Stampe Fabricius 1778-1863

Fredericia Byfogedarkiv:

B-072 Auktionsprotokol 1795-1822

Realregistre Skøde- og Panteprotokoller 1702-1927:

Fredericia Skøder og Pant 1774-1793 (2) 7.april 1777. Indført i protokol 26. april 1777 opslag 3.

Fredericia Skøder og Pant 1774-1793 (2) 4. juni 1784. Indført i protokol 21 juni 1784 opslag 232.

Fredericia Skøder og Pant 1774-1793 (2) 4. Julij 1786. Indført i protokol 11. februarij 1788 opslag 361.

B-072 Fredericia Byfoged Skifteprotokol 1774-1797 (2) Anno 1789 16. April opslag 149.

B-072 Fredericia Byfoged. Skifteprotokol 1797-1810 (1) 166 opslag 81.

B-072 Fredericia Byfoged. Skifteprotokol 1797-1810 (1) 166 opslag 84.

B-072 Fredericia Byfoged. (1690-1926) Auktionsprotokol 1795-1822 220 1799 Folio 124, 125 og 126.

Fredericia Rådstuearkiv:

D-06 Eligerede Borgere (1743-1823) 261 Indsamling af Brand-Hielp 1778.

D-06 Magistraten (1716-1867) 1779-1781 Indkomne Breve 111-112 2. bind:

Indsamling af taxation ved Hans Munck i Danske Sogn maj 1781.

D-06 Magistraten (1716-1867) 1776-1777 Indkomne Breve 109 2. bind: Indkvartering 1777.

Magistraten Rådstuebog (1662-1852) 64 1774-1801 folio 78.

D-06 Magistraten (1716-1867) 1785-1786 Indkomne Breve 115. Om befording af det kongelige herskab. 1785?

D-06 Eligerede Borgere (1743-1823) 261. Opfordring til Vognlauget februar 1786.

D-06 Magistraten (1716-1867) 1787 Indkomne Breve 116. Om græsning af kvæg uden for Fredericia maj 1787.

Indkvarteringskommissionen (1718-1863) Indkvarteringslister fra 1725-1853 M-33437.

Indkvarteringskommissionen (1780-1792) Indkvarteringsregnskaber 422. Fredericiæ Stads Indkvarterings Ligning Pro Anno 1780.

Ribe Stiftamt:

B-009 Brandtaksationsforretninger for Fredericia købstad 1771-1796 år 1790.

Københavns Universitet:

Det Teologiske Fakultet: Teologisk embedseksamen. Reference VA XXI, s. 305 Petita (1790-1905). 3108-12 Maa – Münter 1795 og 1804.

Kirkebøger:

Fredericia Trinitatis Sogn med Ullerup Landsogn Enesteministerialbog 1685-1805 Døb. 10. oktober 1738 opslag 92.

Fredericia Sct. Michaelis Sogn Enesteministerialbog 1764-1815 Døb. 24. Juni 1764 opslag 6.

Fredericia Sct. Michaelis Sogn Enesteministerialbog 1764-1815 Døb. 19. Maj 1769 opslag 27.

Søndbjerg Sogn Enesteministerialbog 1705-1774 Døb. 16. December 1739 opslag 35.

Skanderborg Amt, Tyrsting Herred, Vorladegård Sogn Enesteministerialbog 1744-1813 Begravede. 21. Juli 1751 opslag 82.

Horsens Vor Frelzers Sogn Enesteministerialbog 1743-1786 Copulationer opslag 277. Horsens Kloster Sogn blev i 1904 udskilt fra Vor Frelzers Sogn.

Fredericia Trinitatis Sogn med Ullerup Landsogn Enesteministerialbog 1685-1805 Døb. 19. september 1777 opslag 142.

Fredericia Trinitatis Sogn med Ullerup Landsogn Enesteministerialbog 1685-1805 Døb. 15. september 1781 opslag 146.

Fredericia Trinitatis Sogn med Ullerup Landsogn Eneste Ministerialbog 1685-1805 Døde. 3. marts 1789 opslag 207.

Sct. Michaelis Sogn Enesteministerialbog 1764-1814 Døde. 3. marts 1789 opslag 275.

Fredericia Trinitatis Sogn med Ullerup Landsogn Eneste Ministerialbog 1685-1805 Døde. 26. marts 1799 opslag 209.

Sct. Michaelis Sogn Enesteministerialbog 1764-1814 Døde 1799. 26. marts opslag 290.

Randers Amt, Hammelev Sogn. Kontraministerialbog (1814 - 2002). Konfirmationer. Gerhard Munck, koppevaccinationer, opslag 57 ff.

Folketællinger

Nygaards Sedler

Litteratur

- Andersen, Ellen, En jysk herregård, København 1983.
- Berg, Vilhelm, Smaa Bidrag til Fredericias Kultur- og ældste Historie, samlede af utrykte Kildeskrifter ved Vilhelm Berg, Fredericia 1883.
- Dagligliv i Danmark i det syttende og attende århundrede, red. Axel Steensberg, København 1971.
- Dahl, Westerbeek Bjørn, Fredericia Fæstnings Historie, Tiden indtil 1700, Bd. 1, Fredericia 2010.
- Dansk Pengehistorie 1700-1914 ved Knud Erik Svendsen, Svend Aage Hansen, Erling Olsen, Erik Hoffmeyer, 1968.
- Dansk Skolehistorie Bind 1, redigeret af Charlotte Appel og Ning de Coninck-Smith, Aarhus 2013.
- Dansk Socialhistorie, En samfundsorganisation i opbrud 1700-1870, bind 4, København 1979, ved Hans Chr. Johansen.
- Fredericia 1650-1970, - drøm, dårskab og duelighed af Jørgen Peder Clausager, Søren Kyed Jakobsen og Bodil Schelde-Jensen (red.), Odense 2000.
- Girouard, Mark, Life in the French Country House, London 2000.
- Haubroe, Klaus og Henning og Dora Muncks 3. udgave af Pastor Gerhard Munck og hustru Henriette Stampe Fabricius' descendenter udgivet 1885 af Jens Jetsmark, og 2. udgave af Stamtavle over den fra Haubroe, Klaus og Henning og Dora Muncks 3. udgave af Pastor Gerhard Munck og hustru Henriette Stampe Fabricius' descendenter udgivet 1885 af Jens Jetsmark, og 2. udgave af Stamtavle over den fra Pastor Frederik Vilhelm Munck 1833-1913 nedstammende slægt fra 1956 ved Henrik Munck, København 1996.
- Hoff, Annette, Gehrdt de Lichtenberg, Gl. Estrup 2007.
- Housted, Erik, Fredericias Belejring i 1849, København 1974.
- Housted, E., Til rigernes forsvar gavn og bedste, Fredericia som Garnisonsby i 300 år 1679-1979, Fredericia 1979.
- Housted, Erik, Fredericia Fæstnings Historie, Bind 2, Tiden 1700-1847, Fredericia 2010.
- Housted, Erik, Fredericia Fæstnings Historie, Bind 3, Tiden efter 1847, Fredericia 2010.
- Holm, Eigil, Horsensegnens kirker, Gedved 2002.
- Johansen, Hans Chr., Jørgen Mikkelsen & Jens Ole Christensen, Den danske Garnisonsby i: Nordens garnisonsstæder s. 11-80, red. Gunnar Artéus, Försvarshögskolans Acta B 4, Stockholm 1997.
- Matthiesen, H., Fredericia 1650 – 1760, København (1911) 1981.
- Munck, Vilhelm, Om de fattiges Vilkaar paa Christianshavn, Kjøbenhavn 1867.
- Munck, Vilhelm, Om fattigdommen i Kjøbenhavn, Kjøbenhavn 1868.
- Munck, Vilhelm, Fængselspræsten. Pastor Vilhelm Muncks Optegnelser, Kjøbenhavn 1922.
- Møller, C.F., Nogle historiske Optegnelser om Fredericia i det 17de og 18de Aarhundrede, Fredericia 1882.
- Møltrup Optagelseshjem 1912-1987, Johs. W. Jacobsen s.7-8, Herning 1987.
- Rist, J.Fr., Prygl og spidsrod, Danske Soldater i 1700-tallet, Ballerup 2008.
- Varming, K., Soldaterne 1735, Fredericia 1981.
- Wilse, J. N., Stapel-Staden Fredericia, København 1767.